

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

Ονομάζουμε τα γλωσσικά μέσα με τα οποία επιτυγχάνεται το ύφος: Τα εκφραστικά μέσα αποκτούν σημασία όταν νοηματοδοτούν το κείμενο, όταν λειτουργούν ως σύστημα μέσα στο συγκεκριμένο ποίημα ή διήγημα, όταν φαίνεται καθαρά ότι ο συγγραφέας επιλέγει συγκεκριμένους γραμματικούς ή συντακτικούς τύπους, συγκεκριμένο είδος λεξιλογίου, συγκεκριμένα σχήματα λόγου, για να τονίσει κάτι, να διαφοροποιήσει σημασίες, να διακρίνει το ύφος των προσώπων, να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματα με το δικό του ύφος και γλώσσα.

Τα πιο σημαντικά είναι:

ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΗ: Αναδίπλωση υπάρχει όταν η τελευταία λέξη ή φράση μιας πρότασης επαναλαμβάνεται στην αρχή της επόμενης.

ΑΝΤΙΘΕΣΗ: Εκφράζει αντίθεση μεταξύ λέξεων, νοημάτων κ.λ.π. Για παράδειγμα, «Από ψηλά να γκρεμιστεί και χαμηλά να πέσει».

ΑΠΟΣΙΩΠΗΣΗ: Αποσιώπηση υπάρχει όταν ο λόγος σταματά επειδή ο ομιλητής δεν θέλει να συνεχίσει (είτε από άγνοια είτε από συγκίνηση είτε για έμφαση) και τη θέση του παίρνουν αποσιωπητικά (...).

ΑΣΥΝΔΕΤΟ: Παραθέτουμε όρους ή προτάσεις χωρίς συνδέσμους. Αυτό το σχήμα δίνει στο λόγο ζωηρότητα, κίνηση, παλμό, π.χ. «Σήμερα το πρωί σηκώθηκα στις επτά, έπλυνα τα δόντια μου, πήρα το πρωινό μου, ετοίμασα τη τσάντα μου.»

ΕΙΚΟΝΕΣ: Κάθε περιγραφή, σύντομη ή εκτενής, απεικονίζει μια πραγματικότητα ή ένα πρόσωπο ή ένα αντικείμενο. Μπορεί να είναι οπτική, ακουστική, οσφρητική κλπ.

ΕΙΡΩΝΕΙΑ: Είναι το λεκτικό σχήμα που χρησιμοποιείται για να αποδοθεί ένα νόημα διαφορετικό ή αντίθετο από αυτό που ισχύει στην πραγματικότητα. Συνήθως με την ειρωνεία δηλώνεται υποτίμηση ή αποδοκιμασία. Για παράδειγμα, «Έξυπνος που είσαι!» (=τι κουτός που είσαι).

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ: Είναι το σχήμα λόγου στο οποίο μία έννοια εμφανίζεται δύο (ή περισσότερες) φορές είτε αυτούσια είτε λίγο διαφοροποιημένη. Δίνεται για λόγους έμφασης. Για παράδειγμα «Τραγούδησε, τραγούδησε, τραγούδησέ μου, κόρη».

ΜΕΤΑΦΟΡΑ: Μεταφορά έχουμε όταν μία ιδιότητα ενός προσώπου, ζώου ή πράγματος, αφηρημένης έννοιας αποδίδεται σε κάποιο άλλο (πρόσωπο, ζώο, πράγμα αφηρημένη έννοια). Οι λέξεις δε χρησιμοποιούνται με την πραγματική τους σημασία. Οι μεταφορές δίνουν ζωντάνια. Για παράδειγμα:

- το βάρος των ετών
- ο χειμώνας της ζωής
- τα γελαστά λιβάδια
- τα πρόσχαρα ακρογιάλια.

ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ: Παρομοίωση έχουμε όταν παρουσιάζουμε ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα όμοιο με κάποιο άλλο ως προς μια ιδιότητα. Η παρομοίωση εκφέρεται με το σαν, καθώς, όπως, σαν να, θαρρείς, λες κ.ά. Το κείμενο δονείται από ένταση. Για παράδειγμα «Κορμωστασιά σαν κυπαρίσσι».

ΠΕΡΙΦΡΑΣΗ: Όταν μια έννοια εκφράζεται με δύο ή περισσότερες λέξεις αντί μία. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγεται η επανάληψη της ίδιας λέξης.

-Το άστρο της ημέρας (αντί: ο ήλιος).

-Κάνω χαρά (αντί: χαίρομαι).

ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΗΣΗ: Είναι η απόδοση ανθρωπίνων ιδιοτήτων σε άψυχα αντικείμενα ή αφηρημένες έννοιες (π.χ. ζώα, φυτά, πράγματα). Το κείμενο δονείται από ένταση, π.χ. «Τ' αηδόνι καλημέρισε την αυγή».

ΥΠΕΡΒΟΛΗ: Πρόκειται για λέξεις ή φράσεις με τις οποίες μεγεθύνεται ένα χαρακτηριστικό, μία ιδιότητα, μία ενέργεια, μία κατάσταση σε επίπεδα εξωπραγματικά. Δίνεται για έμφαση. Για παράδειγμα, «Στο έμπα χίλιους έκοψε, στο έβγα δυο χιλιάδες».

ΔΙΑΛΟΓΟΣ: Όταν δύο ή περισσότερα πρόσωπα συνομιλούν μέσα στο κείμενο, με στόχο τη δημιουργία ζωντάνιας και παραστατικότητας.

Ωρα για εμπέδωση

Να αντιστοιχίσετε τα εκφραστικά μέσα της στήλης Α' με τα παραδείγματα της στήλης Β'.

ΣΤΗΛΗ Α'

ΣΤΗΛΗ Β'

1. Αντίθεση	α. Ο Όλυμπος κι ο Κίσσαβος τα δυο βουνά μαλώνουν.
2. Μεταφορά	β. Οδηγούσε γρήγορα, νευρικά, τρελά.
3. Προσωποποίηση	γ. Ο βοριάς ξύριζε και σπανούς.
4. Ασύνδετο	δ. Κοκκίνισε σαν παπαρούνα.
5. Υπερβολή	ε. Ο Γιάννης είχε χρυσή καρδιά.
6. Παρομοίωση	στ. Καλός είσαι και 'συ! Ωραία τα κατάφερες!
7. Ειρωνεία	ζ. Τις Εστιάδες τις σεμνές μα κολασμένες.

1=	2=	3=	4=	5=	6=	7=
----	----	----	----	----	----	----